

MODERNISMEN I

HALLSTAHAMMARS

KOMMUN

Kommunberättelsen ger i text och bild exempel på vad som hänt i kommunen under modernismen. I tid rör vi oss från 1930-talet, då funktionalismen slog igenom i Sverige till och med 1970-talet och de stora bostadsprogrammen. Kommunberättelsen lyfter fram intressanta byggnader och bebyggelsemiljöer från modern tid och vill inspirera till vidare upptäcktsfärder i kommunens och länets moderna historia och kulturarv.

KOLBÄCKSÅN OCH STRÖMSHOLMS KANAL HAR UTGJORT EN VIKTIG FÖRBINDELSE

Hallstahammar

Hallstahammars kommun är belägen mitt i Västmanlands län. Genom kommunen rinner Strömsholms kanal, den betydelsefulla transportleden som utgjort förutsättningen för etableringen av kommunens stora industrier. Hallstahammar är historiskt och arkitektoniskt intressant som ett resultat av den kraftiga industriella expansionen. Kommunen uppförde tidigt anläggningar för idrott och fritid. I Hallstahammar var bostadsbyggandet omfattande och här byggdes också många skolor.

KOMMUN 1952

År 1940 bildade socknarna Berg, Kolbäck och Svedvi municipalsamhället Hallstahammar. Tre år senare bildades köpingen Hallstahammar av Svedvi socken och delar av socknarna Berg och Kolbäck. Vid 1952 års kommunreform bildade Hallstahammar och Bergs socken en egen kommun. Samtidigt bildade Kolbäck egen kommun tillsammans med Säby. Ännu större blev kommunen efter 1971 års reform då Hallstahammar och Kolbäcks kommuner slogs samman.

VATTENVÄGARNAS INDUSTRIERNAS FÖRUTSÄTTNING

Kolbäcksån och Strömsholms kanal har utgjort en viktig

förbindelse mellan Bergslagen och Mälaren. Ortens bruk, stålkoncernen Hallstahammars AB, har traditioner tillbaka till 1600-talets hamrar vid Kolbäcksån. Tack vare kanalen, som har sitt mest omfattande slussystem i Hallstahammar, kunde industrierna vid Trångfors, Hallstahammar, Sörstafors och Mölntorp utvecklas. Järnvägen utgjorde både komplement och konkurrens till kanalförbindelsen, där den sista godstransporten gjordes 1948. Vägtransporter blev allt viktigare och på 1960-talet drogs en motortrafikled genom kommunen.

FABRIKERNAS OCH DET MODERNA HALLSTAHAMMAR

Verkstadsföretaget Bultfabriks AB i Hallstahammar, även kallad Bulten, tillverkade sedan 1870-talet skruvar, muttrar och bultar. Efter modernisering och rationalisering av produktionen på 1920-talet och en kraftig expansion på 1940-talet blev Bulten en av Hallstahammars största industrier.

En annan av ortens stora industrier, Kanthal, grundades 1931. Grunden till företaget var Hans von Kantzows uppfinning legeringen kanthal. År 1938 gick Bultfabriken och Kanthal samman och hade som mest, i mitten av 1960-talet 2 400 anställda.

Bultfabriken uppförde ett brukshotell 1946, som inrymde en stor allmän matsal för 250 matgäster, representationsavdelning, gästrum, klubb- och kafélokaler samt bowlinghall. Brukshotellet disponerades gemensamt av Hallstahammars tre stora industrier.

| Kanthals kontor från 1963. Företaget ingår idag i Sandvikkoncernen.

En textilfabrik etablerades i Hallstahammar i slutet av 1940-talet. Till en början inrymdes fabriken i den gamla skolan vid järnvägen och i början av 1950-talet byggdes en ny fabrik i Nibbleområdet. Textilfabriken gav många av ortens kvinnor möjlighet att förvärvsarbeta. Här tillverkades till en början blåkläder, senare på 1960-talet landstingskläder och därefter jeans av bland annat märkena Silverdollar och Puss & Kram.

De stora industrierna i Hallstahammar svarade för mycket av bostadsbyggandet och infrastrukturen på orten under mellankrigstiden och under andra världskriget. Strax efter krigsslutet övergick samhällsplaneringen i kommunal regi.

ARBETSKRAFT FRÅN EUROPA

Inflyttningen från Italien till Hallstahammar blev stor. Italiennare började rekryteras till Bultfabriken 1946. Från Finland var inflyttningen ännu större och även norrmän, danskar, jugosla-ver, tyskar och österrikare flyttade till Hallstahammar för att

arbeta i industrin. Många inflyttade från Finland bosatte sig i kvarteren vid Eldsbodavägen. De första italienarna som inom kort anlände till Hallstahammar kunde omedelbart börja arbeta i produktionen. Provisoriska bostäder uppfördes för dem i Rallsta och där iordningställdes Bultfabriken ett katolskt kapell. Italienarna bildade en förening och ett fotbollslag och anlade med hjälp av fabriken en lekplats. De flesta familjerna fick efter hand bostäder i hyres- och bostadsrättshus och många byggde också egna hem.

DYNAMISKT CENTRUM

Hallstahammars centrum etablerades i början av 1900-talet i Tomtebo, kring nuvarande Knektbacken. Ett affärscentrum växte så småningom fram vid Köpmangatan, nuvarande Skolgatan. Där byggde bland annat konsumtionsföreningen i Hallstahammar ett affärshus 1930.

| Äldre centrumbild från Hallstahammar. Foto i Västmanlands läns museums arkiv.

Entrépartiet till Folkets park centralt i Hallstahammar.

Länsarkitekten Edvard Lundquist upprättade 1941 (antagen 1946) en stadsplan för Hallstahammars tätort och han ritade också Centralskolan, senare Eldsbodaskolan, som togs i bruk 1947. Eskil Sundahl, chefsarkitekt på Kooperativa Förbundets Arkitektkontor, fick i början av 1940-talet uppdraget av kommunen att göra en centrumplan, som genomfördes till vissa delar. Efter hans ritningar uppfördes kommunalhuset 1951 i form av en gul tegelbyggnad.

Centrumförslaget inkluderade bland annat en kyrka. S:t Lars kyrka uppfördes 1955 efter ritningar av arkitekten Jan Dahlstedt. I den moderna kyrkomiljön finns även kyrkoherdebostad med pastorsexpedition från 1958 och församlingshem från 1967.

Folkparken ligger i utkanten av Hallstahammars centrum. Den byggdes redan 1907 och förnyades och utvidgades under 1930- och 50-talen.

I utkanten av parken byggdes Folkets hus 1959. I Folkets park uppsattes 1953 en granitbyst av Hjalmar Branting, utförd av skulptören Georg Ganmar från Hallstahammar. En del av hans verk återfinns i Hallstahammar och Kolbäck.

CENTRUMFÖRSKJUTNING – MÅNGA VARUHHUS OCH TIDIG GALLERIA
Stadsplanen för centrum från 1951 reviderades redan efter några år för att kunna rymma en ökning av butiksytor. På sikt krävdes en förskjutning av affärscentrum för att större butiker skulle få plats.

| Biblioteket från 1970 ritat av Gustaf Boström Arkitektkontor i Västerås

| Lindboskolan ritad av stadsarkitekten i Västerås Sven Ahlbom 1959.

Det faktum att många företag på 1960-talet planerade nybyggnader i Hallstahammars centrum påverkade kommunens planering. Ett kommersiellt centrum utvecklades 1960–80 i området kring Storgatan. Detta utgjordes av en bred gata omgiven av tvåvånings affärshus och ca 600 parkeringsplatser. Först ut i raden av varuhus var EPA 1962. Intill EPA-varuhuset byggde Byggnadsfirman Anders Diös en egen affärs- och bostadsfastighet samtidigt som man vägg i vägg uppförde Expo-varuhuset 1964 för Hakondi AB.

År 1963 öppnade varuhuset City, banbrytande i länet eftersom City var en byggnad med flera butiker inom samma väggar – en av landets första gallerior. År 1964 fick Hallstahammar ett Domusvaruhus, ett kvartersstort byggnadskomplex som också inrymde sparbank, frisör och postkontor i bottenvåningen samt arbetsförmedling och försäkringskassa i övre plan. Samma år etablerades Holmqvists möbelvaruhus i Hallstahammar, ett av de större i sitt slag på den mellansvenska landsbygden.

I området kring Storgatan uppfördes också en biblioteksbyggnad med bibliotek i övre plan och apotek och bank i bottenvåningen. I slutet av 1970-talet byggdes också polishuset.

MÅNGA SKOLBYGGNADER

Centralt i Hallstahammar uppfördes ovanligt många skolor på kort tid. År 1948 fick Hallstahammar en högre folkskola, som 1952 fick examensrätt och blev kommunal realskola. Fredhemsskolan stod klar 1953 i samband med att hela Fredhemsområdet växte fram i samhällets norra del. Strax söder om Fredhem uppfördes 1960 Lindboskolan för högstadiet. Tomteboskolan byggdes 1962 och året därpå stod Tunaskolan färdig.

År 1965 uppfördes gymnasiet Parkskolan, senare Kantzowska gymnasiet. Både Tunaskolan och Centralskolan (Eldsbodaskolan) byggdes ut 1968–69. På 1970-talet byggdes också Näslundsskolan och Nibbleskolan.

PÅ 1930-TALET BLEV FRITIDEN ETT NYTT BETYDANDE INSLAG I SAMHÄLLET

HUMLAN – DAGHEM FRÅN 1940-TALET

Bultfabriken invigde 1948 daghemmet Humlan för barn med lokaler för ”ungdomens fritidssysselsättning” och ett skolkök. Tre avdelningar kunde tillsammans ta emot 40 barn. För att få en plats på daghemmet krävdes ett friskintyg samt att åtminstone fadern arbetade inom industrin. I mån av plats mottogs även andra barn. Daghemmet hade försetts med modern utrustning, som tvättnedkast och hushållsassistent i köket.

Daghemmet placerades mellan företag och bostadsområde för att ligga bra till ur kommunikationssynpunkt för föräldrar som arbetade i industrin. Humlan innehöll även ett bibliotek och företagets hälsoavdelning samt hobbylokaler i källarvåningen. Det dröjde dock innan kommunen byggde förskolor, den första öppnade 1963. Kommunen övertog Humlan 1970.

HÄLSA OCH FRITID

På 1930-talet blev fritiden ett nytt betydande inslag i samhället. Detta belystes på Svenska Slöjdföreningens utställning ”Fritiden” i Ystad 1936. Två veckors lagstadgad semester infördes 1938. Badhusen var en av tidens satsningar på hälsa och hygien.

SPORTHALL FRÅN 1930-TALET

Det fanns ett stort intresse för den frivilliga gymnastiken i Hallstahammar och fram till 1939 fungerade Bultlokalen som gymnastiklokal. Samma år fick Hallstahammar en ny stor sporthall. Den invigdes av dåvarande kronprinsen bara några månader efter andra världskrigets utbrott. En stor del av anläggningskostnaden stod Bultfabriken för. Anläggningen inrymde en idrotts-hall och en simhall. Simhallens 25-metersbassäng var under två decennier den enda i denna storleksordning i Västmanland. I sporthallen fanns dessutom två bastubad, klubb- och träningsrum, servering, kiosk och modern tvättinrättning.

Idrottsplatsen i Trollebo tillkom 1929, delvis med medel från Bulten. Innan dess fanns ingen riktig idrottsplats i Hallstahammar. Trollebo hade en fotbollsplan, löparbanor, hoppbanor och åskådarläktare. Dåvarande kronprinsen invigde Trollebo 1929. Idrottsplatsen utvidgades betydligt i slutet av 1950-talet och fick då ny gräsplan, en sandplan, bandybana och ishockeyanläggning.

I slutet av 1960-talet anlades ett friluftsbad i området mellan Skantzén och Sörkvarn. Det blev en stor anläggning med simbassänger, tennisplaner och campingplats, Skantzö bad och camping, som invigdes 1969.

Sporthallen från 1939 var vid tillkomsttiden den största i sitt slag i länet.

På Tuna gårde byggde Bulten ett stort antal villor för att sälja till anställda. På området byggdes också kedjehus.

TURISTKLUBB FRÅN 1930-TALET

Hallstahammars turistklubb bildades 1936, som den första i sitt slag i landet. Turistklubben anordnade resor till olika delar av landet och runt om i Västmanland och var verksam fram till 1967. Den blev en förebild för den folkrörelseägda researrangören Resos klubbar i Sverige.

BRUKENS BOSTADSBYGGANDE

Industriföretagens långa tradition av att bygga bostäder till sina anställda fortsatte efter andra världskriget som komplement till de allmännyttiga bostadsföretagen som då bildades. 1945 bildades organisationen Industriens bostadsförening som ett serviceorgan för de företag som ville bygga för sina anställda. Man förmedlade god arkitektkompetens och därigenom engagerades många framstående arkitekter i bostadsbygget på mindre industriorter. Folke Hederus, som ritade byggnader för stora industriföretag som Grängesbergslaget och LKAB, engagerades av Bultfabriken.

BULTFABRIKEN SOM BYGGARE

Bruken har präglat samhällsstrukturen i Hallstahammar och står bakom uppförandet av ett stort antal arbetarbostäder. Den yngre bebyggelsen i Lustigkulla tillkom 1935–50 med tjänstemannabostäder för Bultfabriken.

De första flerbostadshusen i Hallstahammar byggdes 1941 av Bulten i form av två bostadsrättshus för anställda. I husen fanns tvårumslägenheter med uthyrningsrum. Därefter byggde Bulten större moderna bostadshus i Östtuna, Lövboås och Lustigkulla.

För att stimulera egnahemsbyggandet lämnade Bulten ett ränte- och amorteringsfritt lån på 1 000 kronor som bidrag till byggnadskostnaderna. Lånet avskrevs efter fem år om låntagaren fortfarande var anställd av bolaget. Liknande lån erbjöds också till anställda som köpte bostadsrätter. 1948 omfattade Bultens eget bostadsbestånd cirka 430 lägenheter. Därtill kom ett stort antal enkelrum samt fem så kallade ungarshotell för ogifta arbetare och tjänstemän.

DET TIDIGA KOMMUNALA BYGGANDET

I Sverige fick kommunerna en nyckelroll i genomförandet av den nya bostadspolitiken efter andra världskriget, både när det gällde att bygga och förvalta bostäder. Till hjälp för kommunerna infördes det kommunala planmonopolet 1947.

Företagen byggde många bostäder men det var det allmännyttiga fastighetsbolaget Hallstahammars Fastighets AB (HFAB), bildat 1946 som fick en ledande roll i byggandet av Hallstahammar efter andra världskriget. Det kommunala bostadsföretaget i Hallstahammar bildades tidigt jämfört med många andra bruksorter. Bostadsbygget var på 1940- och 50-talen fortfarande ofta var företagssubventionerat.

HFAB:s första hus stod klart vid Barnängsgatan i kvarteret Varingen 1946. Huset innehöll 34 lägenheter och långivaren Bostadsstyrelsen ansåg att lägenheterna borde förses med kylskåp och ett rum med parkettgolv.

Kylskåp blev inte standard men utrymme reserverades i köket och ledningar drogs fram. Huset fick också gemensamhetslokaler och maskintvättstuga.

Åren 1941–53 byggdes i Hallstahammar 1 600 lägenheter samt så kallade övergångslägenheter för arbetskraftsinvandrarerna, som främst kom från Finland, Italien och Tyskland. HFAB byggde fram till 1968 cirka 2 000 bostadslägenheter, varav merparten i trevåningshus.

VATTEN OCH AVLOPP TILL BOSTÄDERNA

När Hallstahammar fick nya moderna bostäder och bostadsområden krävdes att vatten- och avloppsledningar drogs fram. Redan på 1920-talet anlade Bultfabriken vatten- och avloppsledningar för sina tjänstemannabostäder. På 1930-talet anlades gemensamma avloppsledningar för Tomtebo och Trollebo. Till 1940-talets nya bostäder anskaffades vatten genom djupboring. Det stora ledningsarbetet började 1946. Ett vattentorn byggdes på åsen vid Trångfors och nedanför åsen ett pumpverk. 1953 byggdes ett vattenverk i södra Näs med vattenreservoar under jord. Ett reningsverk gemensamt för Hallstahammar och Kolbäck anlades i Mölntorp 1968.

EFTERKRIGSTIDENS BOSTADSEXPANSION

I början av 1950-talet byggdes bostadshus i Västtuna, Tuna och Östtuna. Byggherrar var bland andra kommunen och Svenska Riksbyggen. Husformerna var både trevånings lamellhus, punkthus och stjärnhus. Motivet till att bygga på höjden motiverades så här i stadsplanen:

”De höga husens tillkomst kan väl motiveras av det förhållandet, att på grund av sysselsättningens storlek och att inom Hallstahammar, här finnes ett stort behov av lägenheter för ensamstående.”

Småhusområdet Fredhem byggdes under 1945 och sitt namn fick stadsdelen av fredsåret. Flygfoto från 1955.

Hallstahammars första höghus var sex våningar högt och byggdes 1955 på Snevringsvägen 45. För ritningarna svarade Lennart Green och Henning Orlando vid Svenska Riksbyggens Arkitektkontor.

| På 1960-talet byggdes många flerbostadshus i området söder om Trädgårdsgatan. Flygfoto från 1965.

Området söder om Trädgårdsgatan började bebyggas runt 1960. I generalplanen som då höll på att utarbetas planerades för hyreshusbebyggelse i kvarteren Växeln, Våkten och Våxt-huset. Man planerade för nybebyggelse som skulle omfatta ca 850 lägenheter samt en mindre tomt för barnstuga eller småskola. I kvarteren Växeln, Våkten och Våxt-huset söder om centrum ökade exploateringen på 1960-talet. Här byggde såväl HFAB som Bultfabriken och våningsantalet varierade mellan tre och sju våningar. Även flera stora villaområden tillkom under 1950- och 60-talen i Hallstahammar, där både kommunen och Bultfabriken var byggherrar.

En generalplanekommitté utarbetade under åren 1967–70 en generalplan för Hallstahammar. Planen antogs i början av 1970-talet.

MILJONPROGRAMMET ÖSTRA NIBBLE

Den stora satsningen på bostadsbyggandet skedde under åren 1965–74, då det så kallade miljonprogrammet genomfördes i Sverige. Under tio år byggdes en miljon bostäder i landet och mer än en tredjedel av dessa var småhus.

I mitten av 1960-talet talade allt för fortsatt expansion inom ortens stora företag och fler bostäder skulle komma att behövas. 1967 fick Byggnadsfirman Anders Diös av HFAB den dittills största generalentreprenaden på flerbostadshus i Västeråsregionen—Östra Nibble i Hallstahammar. Kommunen planerade att bygga 900 lägenheter samt ett friliggande affärscentrum och den beräknade folkmängden för Östra Nibble var 3 500 personer.

”Planläggningen syftar till en långt driven serieproduktion och en kontinuerlig utbyggnad under en tid av 5–6 år”

Anbudet omfattade förutom markarbeten, uppförande av 16 trevåningshus och fyra sexvåningshus ritade av Alnefelt & Tollbom i Västerås. Byggnaderna grupperades så att endast plan mark behövde tas i anspråk. Området uppfördes åren 1967–72 men redan innan det var färdigställt kom besked om utebliven expansion inom Bulten-Kanthal.

Förhandlingar inleddes med byggmästarna om att avbryta byggandet i förtid, men det skulle bli dyrt. Förhoppningar fanns om en återhämtning i konjunkturen och det stora byggnadsprojektet fullföljdes.

På grund av industrikris och påföljande befolkningsminskning drabbades Östra Nibble av uthyrningssvårigheter och rivningar i området inleddes på 1990-talet.

1970-TALETS FORTSATTA SMÅHUSEXPANSION

När flerbostadshusbyggandet sjönk så behöll småhusbyggandet i landet sin volym på 1970-talet.

I Hallstahammar fortsatte planeringen för utbyggnad av nya småhusområden bland annat med nya områden som Näs-området väster om Kolbäcksån. De första enfamiljshusen stod inflyttningsklara 1976 och nya projekterades på grund av den höga efterfrågan på småhus.

| Affärs- och bostadshus från 1950-talet på Stationsgatan.

| BiogBiograf i Kolbäck. Foto Lena Larsson, Hallstahammars kommun.

RIVNINGAR AV FLERBOSTADSHUS

Strukturrationaliseringar inom industrin medförde vikande befolkningsunderlag i kommunen och rivningar av hus blev aktuellt inte bara i Östra Nibble. De första flerfamiljshusen i Hallstahammar revs 1987. Två hyreshus i kommunal ägo i kvarteret Turkosen i Fredhemsområdet revs först och därefter tre flerbostadshus på Eldsbodavägen.

KOLBÄCK

Kolbäck, söder om Hallstahammars tätort, nedströms Kolbäckån bildade egen kommun vid reformen 1952. I samband med nästa stora kommunreform 1971 lades Kolbäck samman med Hallstahammar. Kolbäck var en viktig knutpunkt för olika transportsystem, där vattenled, järnvägar och landsvägar möttes. I slutet av 1940-talet började bostadsbyggandet i Kolbäck ta fart. Ortens första hyreshus byggdes 1950 på Östra Ävägen. Två affärsfastigheter med bostadslägenheter i övervåningarna uppfördes 1954–56 längs med Stationsgatan.

VALLBY VÄXTE PÅ 1950-TALET

År 1953 stod Stiftelsen Kolbäcks hyresbostäders fem första hus inflyttningsklara, trevåningshus vid Vallbygatan. År 1956 började marken beredas för ytterligare flerbostadsbebyggelse som planerades omfatta 67 bostadslägenheter, tandklinik, sköterskemottagning med mera.

Utbyggnaden av Vallbyområdet fortsatte med ytterligare flerbostadshus under 1960-talet och med friliggande enfamiljshus och radhus under senare delen av 1970-talet.

KOLBÄCKSPARKEN – EN AV LÄNETS STORA FOLKPARKER

Folkets park i Kolbäck byggdes i början av 1930-talet och är en av de sista kvarvarande riktigt stora folkparkerna i Västmanland. På 2000-talet har folkparken återfått sin forna glans med hjälp av ideella krafter.

FOLKETS PARK I KOLBÄCK BYGGDES I BÖRJAN AV 1930-TALET

SÖRSTAFORS

Tätorten Sörstafors strax söder om Hallstahammar har vuxit fram kring pappersbruket som anlades invid Kolbäcksån på 1870-talet. Pappersbruket förstördes av brand år 1900 men återuppbyggdes genast. Brukets ägare byggde 1905 också en sulfittfabrik. Surahammars Bruks AB köpte anläggningen 1918 och moderniserade den.

SYRATORNET MODERNISERADE SULFITFABRIKEN

Sulfittfabriken utökades 1933 med ett syrahus och syratorn i betong. Tornet är idag troligen det enda kvarvarande av alla syratorn som funnits vid landets Sulfittfabriker. Syrahuset var i drift fram till 1966 då pappersbruket lades ned av dåvarande ägaren Billerudskoncernen. Samma år köpte Varnäsföretagen AB Sörstafors bruk och driver anläggningen än idag. I Sörstafors finns såväl äldre arbetar- och tjänstemannabostäder som egnahem från 1940- och 50-talen.

STRÖMSHOLM

I Strömsholm fanns en militär ridskola, Arméns skola för utbildning i ridning och körning, fram till 1968. I Sofielundsområdet i Strömsholm anlades en vårdhemsanläggning på 1870-talet. Denna genomgick en stor om- och tillbyggnad i slutet av 1950-talet och början av 1960-talet med nya vårdhemsbyggnader och tillhörande personalbostäder och panncentral.

Syratornet byggdes 1933 som ett led i moderniseringen av sulfittfabriken i Sörstafors. Idag är det troligen landets sista kvarvarande i sitt slag. Foto: Bertil Bertilsson.

Sofielunds vårdhemsområde byggdes ut på 1950- och 60-talet. Foto Maria Mellgren, Västmanlands läns museum.

FÖRSLAG PÅ FÖRDJUPNINGAR:

- En strategi eller ett program som omfattar kommunens moderna bebyggelsemiljöer.
- En pedagogisk strategi eller ett program för att lyfta fram modernismen i kommunen.
- Råd och riktlinjer för underhåll och ombyggnad av modernismens bebyggelse.
- Uppmärksamma olika grupper i samhället som varit delaktiga i formandet av det moderna Hallstahammar.
- Det omfattande bostadsbyggandet i såväl företagets som kommunal regi.
- Studier av Hallstahammars centrum framväxt.
- Det tidiga byggandet för idrott, hälsa, fritid och folkrörelser.
- De mindre industrisamhällen som är belägna längs med kanalen.

Copyright Lantmäteriet

- 1 Fredhem
- 2 Lindboskolan
- 3 Trollebo idrottsplats
- 4 Trollebo
- 5 Bultens industriområde
- 6 Bultens kontor
- 7 Sporthall
- 8 Brukshotellet
- 9 Friluftsområde
- 10 Humlans daghem
- 11 Kommunalhus

- 12 S:t Lars kyrka
- 13 Folkets park & Folkets hus
- 14 Lövboås
- 15 Snevringevägen
- 16 Barnängen
- 15 Hallstahammars centrum med bibliotek, Domus och EPA
- 18 Kanthals kontor
- 19 Tunagärde
- 20 Östra Nibble

KÄLLOR & LITTERATUR

Västmanlands läns museums arkiv, Västerås.
Bygglovarkivet, Hallstahammars kommun.
Arkitekt- och ritningsregistret, Arkitekturmuseet, Stockholm.

INFORMANTER

Lena Larsson, Hallstahammars kommun.

Ahlgren, Arvid. *Linjen som naturen gav. En bok om Bultfabriks aktiebolaget i Hallstahammar*. Hallstahammar 1948.
Bergman, Birgit. *"Sömmerska på Snickers". Jobbet i livet, livet i jobbet. Kvinnor i Hallstahammar berättar*. Hallstahammar 2005.
"Bleknande minnen från en storhetstid. Kolbäcksparken är Västmanlands sista riktiga folkpark". *Västmanlands läns tidning* 2007-05-19.
"Byggen omvandlar Kolbäck". *Västmanlands läns tidning*. 1956-10-11.
Caldenby, Claes. "De stora programmens tid 1960-75".
Att bygga ett land. 1900-talets svenska arkitektur. Stockholm 1998.
"Daghem i Hallsta barnens paradis. Den förste gästen ville inte gå hem." *Västmanlands läns tidning* okänt datum.
Darphin, Jean-Paul. *Avtryck av den industriella utvecklingen. En inventering i Västmanlands län 1998-1999*. Västerås 1999.
"Domus i Hallstahammar". *Arkitektur* 1964:10.
Ellnemark, Elimar. *Hallstahammar. En hembygdsbok*. Hallstahammar 1968.
Italienare i Hallstahammar 1947-1977.
Club italiano. Hallstahammar 1977.
Jandér, Tage. *Västerås, Anders Diös bygger...* Västerås 1969.
Jörnmark, Jan. *Övergivna platser*. Lund 2007.
Lunde, Birgitta. "Max Hansen, kollo och förskola." *Jobbet i livet, livet i jobbet*.
Kvinnor i Hallstahammar berättar. Hallstahammar 2005.
Rudberg, Eva. "Den tidiga funktionalismen 1930-40".
Att bygga ett land. 1900-talets svenska arkitektur. Stockholm 1998.
Rudberg, Eva. "Folkhemmets välfärdsbygge 1940-60".
Att bygga ett land. 1900-talets svenska arkitektur. Stockholm 1998.
Sjögren, Karl-Erik. *De första 45 åren med HEAB*. Hallstahammar 1990.
Vikström, Eva. *Bruksandan och modernismen. Brukssamhälle och folkhemsbygge i Bergslagen 1935-1975*. Stockholm 1998.
"Bultens historia: ett 118 år långt äventyr." *Västmanlands läns tidning*. 1991-04-13

TEXT

Maria Mellgren. Västmanlands läns museum.

FOTO

Anders Forsell. Västmanlands läns museum.
Flygfoton från AB Flygtrafik 1955 & 1965.

GRAFISK DESIGN

Emelie Söderlund.

OMSLAGSBILD

Arkitekten Folke Hederus ritade såväl kontor som bostadsområden för Bulten, bland annat den lilla kontorsskrapan (1962) invid ån och fabriken.

BAKSIDESBILD

Vattentornet i Kolbäck byggdes 1960.

Västmanlands läns museum har under arbetet med kommunberättelserna inom projektet Modernismen i Västmanland kommunicerat med Helena Arnell, Lena Larsson och Gun Törnblad, Hallstahammars kommun.

Med projektet *Modernismen i Västmanland* vill Länsstyrelsen i Västmanlands län och Västmanlands läns museum lyfta fram länets moderna historia och bebyggelsemiljöer. Tidsperioden är av stor vikt för länets framväxt och har satt avtryck i den fysiska miljön som är både omfattande och komplexa. Inom projektet uppmärksammar vi länets moderna kulturarv så att modernismens kulturhistoriska värden och kvaliteter inte går förlorade. Läs mer på projektets hemsida: www.modernismen.se

MODERNISMEN
I VÄSTMANLAND

– en del av Landstinget Västmanland

Länsstyrelsen
Västmanlands län

